

Miljöplan 2026–2030

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Foto: Johnér

Beslutad av regionfullmäktige 2025-04-30
RS/516/2024

REGION
JÄMTLAND
HÄRJEDALEN
JÄMHTEN HERJEDAELEN DAJVE

En samlad inriktning för långsiktiga miljöförbättringar

Region Jämtland Härjedalen är en stor aktör med uppdrag inom hälso- och sjukvård, tandvård och regionalt utvecklingsansvar, kultur och utbildning. Tillsammans med länets kommuner ansvarar Region Jämtland Härjedalen för regional och lokal kollektivtrafik.

Region Jämtland Härjedalens verksamheter har stor påverkan på miljön och därmed en betydelsefull roll och ett stort ansvar att bidra till den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling. Det innebär att verka inom planetens gränser, så att nuvarande och kommande generationer kan leva ett gott liv i en giftfri miljö, med klimat och natur i balans, frisk luft och rent vatten. Att bevara miljön i allmänhet, och tillgången till dricksvatten i synnerhet, är också en grundläggande förutsättning för att Jämtland Härjedalen ska vara en attraktiv region att leva och verka i.

Miljöplan 2026–2030 syftar till att ge en samlad inriktning för hur Region Jämtland Härjedalen långsiktigt ska arbeta med miljöförbättringar, och vara ett effektivt verktyg i styrkedjan med verksamhetsplanering, budgetprocess och uppföljning samt utformning av regler och riktlinjer.

Miljöplanen gäller för Region Jämtland Härjedalens verksamheter, inklusive bolag och stiftelser och för de som arbetar på uppdrag av Region Jämtland Härjedalen.

Miljöplanen har fastställts av regionfullmäktige och beskriver målområden och prioriterade kortsiktiga nyckeltal för perioden. Den är framtagen utifrån miljöpolicyn som beskriver Region Jämtland Härjedalens grundläggande värderingar, ambition och viljeriktning för miljöarbetet, och ska bidra till nationella och regionala miljömål.

Region Jämtland Härjedalens miljöplan

Region Jämtland Härjedalens inriktning för miljöarbetet beskrivs i miljöpolicyn. Utifrån policyn ska Region Jämtland Härjedalen arbeta för att minimera påverkan på miljö och klimat, och därmed bidra till en hållbar utveckling.

En viktig förutsättning för att uppfylla miljöpolicyn är att miljöarbetet är strukturerat, integrerat i verksamhetsprocesser och att det finns en tydlig ansvarsfördelning. För detta syfte har Region Jämtland Härjedalen ett certifierat ledningssystem enligt ISO 14001, vilket säkerställer ett systematiskt arbetssätt där miljöarbetet utvecklas löpande genom ständiga förbättringar. Utifrån där Region Jämtland Härjedalen har som störst miljöpåverkan är miljöplanen indelad i tre målområden;

- **Låg klimatpåverkan**
- **Effektiv resursanvändning**
- **Hälsosam och giftfri miljö**

Under varje målområde finns kortsiktiga nyckeltal, och det är dessa som är Region Jämtland Härjedalens miljömål. Om inte annat specificerats gäller att de kortsiktiga nyckeltalen ska nås senast vid utgången av 2030. För vissa av de kortsiktiga nyckeltalen har Region Jämtland Härjedalen tidigare inte haft tillgång till underlag för mätning och uppföljning. I dessa fall ska basvärde tas fram och de kortsiktiga nyckeltalen är därför formulerade för att förbättra basvär-

det. För närmare beskrivning av de kortsiktiga nyckeltalen, se sammanställningen på sida 11. Planens målområden går delvis in i varandra, och det innebär att ett kortsiktigt nyckeltal under ett målområde även kan ha effekt på ett annat.

I Region Jämtland Härjedalens styrmodell konstateras att ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet kopplat till Agenda 2030 ska inkluderas i all verksamhet. I tabellen på sida 12 framgår målområdenas koppling till Agenda 2030 såväl som till de nationella miljökvalitetsmålen.

Många gånger finns det samordningsvinster mellan till exempel miljö, ekonomi, robusthet, patientsäkerhet och folkhälsa, och dessa insatser bör prioriteras.

Att ställa miljö- och klimatkrav på produkter och tjänster samt att följa upp dessa är ett viktigt verktyg inom alla målområden och bidrar därmed till uppfyllandet av de kortsiktiga nyckeltalen i miljöplanen. Miljö- och klimatkrav inkluderas i alla relevanta upphandlingar, och Region Jämtland Härjedalen har tillsammans med övriga Norrlandsregioner tagit fram gemensamma kemikaliekrav för upphandling. Region Jämtland Härjedalen deltar även i det nationella samarbetet Hållbar upphandling tillsammans med Sveriges samtliga regioner. Inom samarbetet utformas och följs gemensamma krav upp för att säkerställa hållbara leveranskedjor med hänsyn till miljö, sociala och etiska aspekter.

Låg klimatpåverkan

Vi ska mötas och resa hållbart, ställa om till fossilfria drivmedel och välja klimatsmarta livsmedel.

Låg klimatpåverkan

Människans utsläpp av klimatpåverkande gaser måste minska drastiskt för att nå 1,5-gradersmålet i Parisavtalet och det nationella målet att inte ha några nettoutsläpp av klimatpåverkande gaser 2045. Region Jämtland Härjedalen ska därför arbeta för en låg klimatpåverkan genom att mötas och resa hållbart, ställa om till fossilfria drivmedel, välja klimatsmarta livsmedel och upphandla på ett sätt som bidrar till omställningen i leverantörsleden genom att till exempel ställa krav på produkter med lägre klimatpåverkan. Om det är möjligt utifrån ett övergripande riskperspektiv är målsättningen att bibehålla eller minska koldioxidavtryck och koldioxidintensitet i värdepappersportföljen.

Inom Region Jämtland Härjedalen genomförs många olika resor och transporter, och därför är det angeläget att gå över till alternativ med lägre klimatpåverkan. Fordon som används inom verksamheten ska så långt som möjligt drivas med fossilfria drivmedel¹ som samtidigt bidrar till robusthet genom diversitet i drivmedelstyper. Förutom egna transporter är det viktigt att arbeta för miljömässigt hållbara transporter till och från Region Jämtland

Härjedalens verksamheter. Kollektivtrafiken spelar en betydande roll i övergången till mer hållbara transportsätt, detta hanteras i länets trafikförsörjningsprogram².

Globalt sett står livsmedelssystemet för en stor del av klimatpåverkan³, men vad vi äter har även stor inverkan på hälsa och välbefinnande. Därför fastslår Region Jämtland Härjedalens kostpolicy att "Den goda & hållbara måltiden" ska erbjudas i all verksamhet.

Kortsiktiga nyckeltal

Klimatpåverkan från tjänsteresor och interna transporter ska minska med minst 70 procent.

Alla personbilar och vägtransportfordon som ägs eller leasas ska ha fossilbränslefri drift.

Klimatpåverkan från arbetspendling ska minska.

Klimatpåverkan från en genomsnittlig måltid ska minska med fem procent per år.

1. Som fossilfria drivmedel räknas el, biogas, biodiesel, vätgas och etanol.

2. [Trafikförsörjningsprogram Jämtlands län 2021–2026](#).

3. [Klimatet och jordbruket - Naturvårdsverket](#)

Effektiv resursanvändning

Vi ska undvika överanvändning, vara energieffektiva och sträva efter cirkulära flöden med en hög återanvändning och återvinning av material och produkter.

Effektiv resursanvändning

Jordens resurser är begränsade och kräver därför en resursanvändning som håller sig inom planetens gränser. Region Jämtland Härjedalen arbetar för att vara en resurseffektiv verksamhet genom att undvika överanvändning, vara energieffektiv och sträva efter cirkulära flöden med en hög återanvändning och återvinning av material och produkter.

Region Jämtland Härjedalen arbetar för att ta vara på resurserna och minska uppkomsten av avfall genom att optimera processer och arbetssätt, minimera onödig användning och slöserier, prioritera flergångsprodukter framför engångsprodukter, eftersträva cirkulära flöden och i möjligaste mån använda produkter av återvunna eller biobaserade råvaror. Transporter ska vara energieffektiva och

logistikoptimerade. Teknikutvecklingen har medfört ett större behov av energi, dels genom det direkta elbehovet och dels genom större krav på ventilation och nedkylning av lokaler. Genom att se över behovet av lokalytor, likväl som att åstadkomma hög energieffektivitet i våra verksamheter, kan energianvändningen minska, vilket är positivt ur både ekonomiskt och miljö- och klimatperspektiv.

Kortsiktiga nyckeltal

Energianvändningen i ägda lokaler ska minska i enlighet med den svenska implementeringen av direktiven om energieffektivitet (EED) och om byggnaders energiprestanda (EPBD).

Nyttjandegraden för personbilar och vägtransportfordon som ägs eller leasas av Region Jämtland Härjedalen ska öka.

Minska användningen av förbrukningsartiklar på Region Jämtland Härjedalens minskningslista.

Kartlägga minst 20 materialeffektiva produkter och göra plan för införande av minst tio av dessa, utöver förbrukningsartiklar på minskningslistan.

Återvinningsgraden ska vara hög, minst 45 procent.

Matsvinnet ska minska.

Hälsosam och giftfri miljö

Vi ska minska användning och hantering av skadliga kemiska ämnen, material och produkter, samt arbeta för en ansvarsfull hantering av läkemedel.

Hälsosam och giftfri miljö

Främmande ämnen återfinns numera på de mest avlägsna platserna på jorden. För att skydda människors hälsa och den biologiska mångfalden är det nödvändigt att spridning av farliga ämnen förebyggs och minskas. Region Jämtland Härjedalen ska bidra till en hälsosam och giftfri miljö genom att minska användning och hantering av skadliga kemiska ämnen, material och produkter, samt arbeta för en ansvarsfull hantering av läkemedel. Genom att välja ekologiska livsmedel, med fortsatt beaktande av klimatpåverkan, bidrar Region Jämtland Härjedalen till lägre användning av bekämpningsmedel och ökad biologisk mångfald. Ur ett robusthetsperspektiv är det också positivt om livsmedelsproduktion i Sverige kan stärkas.

Inom Region Jämtland Härjedalen används en mängd varor och produkter som innehåller kemiska ämnen. Dessa fyller många gånger en nödvändig funktion, men om de kommer ut i naturen kan de orsaka negativ påverkan på både hälsa och ekosystem. Därför är det viktigt utifrån både hälso- och miljöperspektiv att byta ut kemiska produkter till mindre skadliga,

och där det inte är möjligt i stället arbeta i slutna system, minimera slöserier och arbeta systematiskt med förebyggande åtgärder. Antibiotikaresistenta bakterier är ett stort hot mot den globala folkhälsan och Region Jämtland Härjedalen arbetar för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både vid förskrivning av recept och vid krav på djuruppfödning vid inköp av kött.

Kortsiktiga nyckeltal

Andelen ekologiska, närproducerade och Norrlandsproducerade livsmedel ska sammantaget vara minst 60 procent.

Mängden förskrivna Diklofenak (tabletter) ska minska med 50 procent.

Mängden förskrivna Diklofenak (gel) ska minska med 75 procent.

Genomföra minst tre gemensamma insatser tillsammans med extern part under programperioden för att minska miljöpåverkan från läkemedel.

Process för framtagande av miljömål

Under 2024 gavs uppdrag från regionstyrelsen 516/2024 till regiondirektör att se över det interna miljöarbetet. Miljömålen och målområden har i denna plan beaktat Region Jämtland Härjedalens miljöcertifiering enligt ISO 14001, värdering i miljöpolicy, betydande miljöaspekter, lagkrav, Agenda 2030, nationella miljökvalitetsmål, länets energi- och klimatstrategi samt omvärldsspaning av andra regioners miljömålsarbete.

Processen för Region Jämtland Härjedalens framtagande av miljömål ska följa processen för verksamhetsplanering för att säkra kvalitet. Processen innehåller följande fem steg: planera, genomföra, följa upp, utvärdera och förbättra.

Planera

Informations- och synpunktsinhämtning har gjorts från relevanta funktionsområden i Region Jämtland Härjedalen samt förtroendevalda. Innan beslut av regionfullmäktige har relevanta avstämningar genomförts med berörda funktioner i enlighet med Region Jämtland Härjedalens regler för ärendehantering.

Genomföra

Genomförande av Region Jämtland Härjedalens miljöarbete med utgångspunkt i miljöpolicy och miljöplanen sker enligt Region Jämtland Härjedalens styrmodell. För att förverkliga styrmodellens intentioner måste de politiska prioriteringarna och budget på övergripande nivå ha en tydlig förankring i verksamhetens förutsättningar och behov.

Inför varje planperiod görs en bedömning angående hur respektive kortsiktigt nyckeltal ska arbetas med. Vissa nyckeltal kommer behöva lyftas in i de politiska planerna, medan andra nyckeltal kan arbetas med direkt på underliggande nivå.

Följa upp och utvärdera

Miljöarbetet och de kortsiktiga nyckeltalen följs upp, analyseras och utvärderas genom att:

- Året innan utgång av aktuell miljöplan göra en översyn av innehåll.
Ansvarig: regionstyrelsen.
- Årligen göra ett miljöbokslut.
Ansvarig: regionstyrelsen.
- Två gånger per år rapporteras i ledningens genomgång.
Ansvarig: regiondirektör.
- Tre gånger per år följa upp kortsiktiga nyckeltal, uppdrag och aktiviteter.
Ansvarig: regionstyrelse och nämnder och verksamheter.

Utöver punkterna ovan genomförs även internkontroll. Vid negativa avvikelser från måluppfyllnad ska åtgärder vidtas. Vid eventuella händelser nationellt eller internationellt som kan påverka Region Jämtland Härjedalens miljömål kan finnas behov av utvärdering eller revidering av aktuell miljöplan.

Förbättra

Vid behov av förbättringsåtgärder utifrån uppföljning och utvärdering ska uppdrag ges till aktuell verksamhet eller funktion.

Sammanställning och beskrivning av de kortsiktiga nyckeltalen*

Kortsiktiga nyckeltal	Beskrivning, definition	Kommentar
Klimatpåverkan från tjänsteresor och interna transporter ska minska med minst 70 procent.	Jämfört med 2010 års nivå. Exklusive ambulanshelikopter.	I linje med etappmål i nationella miljömålssystemet, men i Region Jämtland Härjedalens målvärde ingår även flyg.
Alla personbilar och vägtransportfordon som ägs eller leasas ska ha fossilbränslefri drift.	Som fossilfria drivmedel räknas el, biogas, biodiesel, vätgas och etanol. Gäller områden där infrastrukturen tillåter.	I linje med länets energi- och klimatstrategi.
Klimatpåverkan från arbetspendling ska minska.		Basvärde tas fram under planperioden.
Klimatpåverkan från en genomsnittlig måltid ska minska med fem procent per år.	Från patientkosten, restaurang Kajutan och folkhögskolornas restauranger, jämfört med 2024 års nivå.	
Energianvändningen i ägda lokaler ska minska i enlighet med den svenska implementeringen av direktiven om energieffektivitet (EED) och om byggnaders energiprestanda (EPBD).	EED = Energy Efficiency Directive EPBD = Energy Performance of Buildings Directive	Direktiven implementeras i svensk lagstiftning under 2025 respektive 2026.
Nyttjandegraden för personbilar och vägtransportfordon som ägs eller leasas av Region Jämtland Härjedalen ska öka.	Avser nyttjandegrad både fordon som rullar samt fyllnadsgrad volym/vikt. Exklusive ambulanser.	Basvärde tas fram under 2025.
Minska användningen av förbrukningsartiklar på Region Jämtland Härjedalens minskningslista.		Minskingslista och basvärde tas fram under 2025.
Kartlägga minst 20 materialeffektiva produkter och göra plan för införande av minst tio av dessa, utöver förbrukningsartiklar på minskningslistan.	Avser i första hand cirkulära flöden och flegångsprodukter, men även engångsprodukter av återvunnet eller förnybart material.	Totalt under planperioden.
Avfallets återvinningsgrad ska vara hög, minst 45 procent.		
Matsvinnet ska minska.	Från patientkosten, restaurang Kajutan och folkhögskolornas restauranger.	Basvärde tas fram under 2025.
Andelen ekologiska, närproducerade och Norrlandsproducerade livsmedel ska sammantaget vara minst 60 procent.	Kostnad för ekologiska livsmedel av total kostnad livsmedel.	Med utgångspunkt i Livsmedelsstrategi 2.0.
Mängden förskrivna Diklofenak (tabletter) ska minska med 50 procent.	Räknas i DDD, definierad dygnsdos. Ska minska till 2028 jämfört med 2024 års nivå.	
Mängden förskrivna Diklofenak (gel) ska minska med 75 procent.	Mäts i mg. Ska minska till 2028 jämfört med 2024 års nivå.	
Genomföra minst tre gemensamma insatser tillsammans med extern part under programperioden för att minska miljöpåverkan från läkemedel.		Totalt under planperioden.

*Om inte annat specificerats gäller att de kortsiktiga nyckeltalen ska nås senast vid utgången av 2030.

Målområdenas koppling till de nationella miljökvalitetsmålen och målen i Agenda 2030

Målområden i Miljöplan 2026–2030	Bidrar till nationella miljökvalitetsmål	Bidrar till mål i Agenda 2030
Låg klimatpåverkan	• Begränsad klimatpåverkan • Frisk luft • Bara naturlig försurning • Ingen övergödning • Levande skogar • Storslagen fjällmiljö • God bebyggd miljö	• Hållbar energi för alla • Hållbara städer och samhällen • Hållbar konsumtion och produktion • Bekämpa klimatförändringarna
Effektiv resursanvändning	• Giftfri miljö • Ingen övergödning • Levande sjöar & vattendrag • Levande skogar • Storslagen fjällmiljö • God bebyggd miljö • Ett rikt växt- och djurliv	• Rent vatten och sanitet • Hållbar energi för alla • Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt • Hållbar konsumtion och produktion • Ekosystem och biologisk mångfald
Hälsosam och giftfri miljö	• Frisk luft • Giftfri miljö • Ingen övergödning • Levande sjöar & vattendrag • Ett rikt odlingslandskap • Ett rikt växt- och djurliv	• Ingen hunger • God hälsa och välbefinnande • Rent vatten och sanitet • Hållbara städer och samhällen • Hållbar konsumtion och produktion • Hav och marina resurser • Ekosystem och biologisk mångfald